

РЕЦЕНЗІЯ
доктора юридичних наук, професора
Куркової Ксенії Миколаївни
на дисертацію Петруняка Євгена Васильовича на тему:
«Адміністративно-правове забезпечення протидії корупції у фінансовій
сфері» поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 081 «Право»

Актуальність дослідження. Корупція є однією з найгостріших проблем сучасного суспільства, яка негативно впливає на всі аспекти державного управління, економічного розвитку та соціальної стабільності. Вона підриває довіру громадян до державних інституцій, сприяє нерівності у доступі до ресурсів та послуг, а також створює значні перешкоди для ефективної реалізації прав і свобод людини. У цьому контексті питання протидії корупції у фінансовій сфері набуває особливого значення для забезпечення стабільності правової системи, розвитку економіки та демократичних процесів.

Адміністративно-правове забезпечення протидії корупції у фінансовій сфері є важливою складовою державної політики, спрямованої на мінімізацію корупційних ризиків та формування прозорих механізмів функціонування фінансової системи держави. Це забезпечення включає комплекс заходів, які охоплюють як нормативно-правове регулювання, так і організаційні аспекти діяльності відповідних інституцій. Ефективність таких заходів залежить від узгодженості дій усіх суб'єктів протидії корупції, а також від здатності держави адаптувати свої механізми до нових викликів і загроз.

Водночас, ключовими аспектами є визначення сутності корупції у фінансовій сфері, адже корупція в цій галузі має особливий характер через її вплив на економічну стабільність держави, довіру до фінансових установ та ефективність управлінських процесів. Саме тому важливо не обмежуватися загальними визначеннями, а деталізувати специфіку корупційних проявів у фінансовій сфері, таких як незаконне збагачення, відмивання коштів та зловживання службовими повноваженнями.

Наукове осмислення правових механізмів, які дозволяють забезпечити

ефективну протидію корупції у фінансовій сфері і, водночас гарантувати захист основоположних прав і свобод, є надзвичайно важливим. Ця проблема набуває особливої актуальності з огляду на необхідність створення дієвих нормативно-правових рамок для реагування на прояви корупції, що можуть виникнути у різних складових фінансової сфери та інших критичних галузях суспільного життя, пов'язаних з нею, а отже свідчить про актуальність теми дисертації, обраної Є. В. Петруняком.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Дисертація Є. В. Петруняка є ґрунтовною науковою працею, що вирізняється високим рівнем теоретичної глибини, комплексністю дослідження та актуальністю обраної тематики. Автор продемонстрував здатність до самостійного наукового мислення, системного аналізу та критичного осмислення складних правових та соціальних явищ. У роботі ефективно поєднано різноманітні підходи до аналізу адміністративно-правового забезпечення протидії корупції у фінансовій сфері, зокрема адміністративно-правові важелі протидії корупції у фінансовій сфері, апробовані у світовій практиці країнами з різним ступенем (та, відповідно, потенціалом) політичного, культурного, економічного тощо розвитку упродовж тривалого періоду часу, а також запропоновано окремі практичні рекомендації щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення протидії корупції у фінансовій сфері з урахуванням отриманого досвіду.

Наукові публікації здобувача відображають основні положення дисертації, опубліковані у фахових виданнях, що відповідають вимогам МОН України. У публікаціях висвітлено теоретичні основи дослідження: розглянуто корупцію як негативний чинник впливу на фінансову систему держави; проаналізовано антикорупційну програму як основу протидії корупції у фінансовій сфері; розкрито вплив корупції на рівень фінансової безпеки держави; окреслено проблематику правових засобів протидії та подолання глобальної корупційної кризи та міжнародного співробітництва й міжвідомчої взаємодії у сфері протидії організованій злочинності та корупції в умовах збройного конфлікту, а також

деяких інших питань.

Емпіричне підґрунтя дослідження є переконливим та репрезентативним.

Високий рівень наукової зрілості здобувача підтверджуються також змістом його наукових публікацій. У рамках теми дисертаційного дослідження опубліковано 9 публікацій. З них – 3 одноосібних статті, що опубліковані у фахових виданнях України, а також 6 – тези доповідей на науково-практичних заходах. У публікаціях логічно та послідовно викладено ключові ідеї, висновки та пропозиції, що містяться в дисертації, що свідчить про переконливу апробацію результатів дослідження та їхнє значення для розвитку науки в галузі права.

Наукова новизна поданих теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Дисертаційне дослідження, подане Є. В. Петруняком, вирізняється високим рівнем наукової новизни, що виявляється у формулюванні низки концептуальних положень і висновків, спрямованих на подолання прогалин в адміністративно-правових відповідях на запобігання корупції у фінансовій сфері.

Важливими, на наш погляд, є запропоновані автором новації щодо ролі інституту публічних закупівель як дієвого інструмента у протидії корупції в фінансовій сфері, який дає змогу забезпечити прозорість, підзвітність та ефективність витрачання публічних коштів.

Результати дослідження повно і логічно висвітлено в опублікованих працях Є. В. Петруняка. Статті відповідають тематичним напрямам дослідження, відображають ключові наукові положення, аргументацію й обґрунтовані висновки, що свідчить про наукову зрілість здобувача, його вміння формулювати складні концепції доступною академічною мовою та здатність до системного осмислення проблематики.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукова

обґрунтованість отриманих результатів, положень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертації, ґрунтується на глибокому теоретичному аналізі, ретельному вивченні адміністративно-правової практики та широкому використанні сучасного методологічного апарату.

Дисертант продемонстрував високий рівень наукової ерудиції, що виявляється у здатності до узагальнення, класифікації, логічного структурування матеріалу, аргументованого обґрунтування висновків.

Методологічна база дослідження є багаторівневою і комплексною, охоплює філософські, загальнонаукові та спеціально-наукові методи пізнання. Особливої уваги заслуговують методи, що забезпечили комплексний і системний аналіз адміністративно-правових засад протидії корупції у фінансовій сфері.

Обґрунтованість результатів підсилюється ретельним доббором літератури, що включає 271 джерело. Важливим є й використання значної кількості іншомовних джерел, статистичних даних, судових справ.

Висновки та наукові положення логічно впливають з аналізу емпіричного матеріалу та чітко відповідають меті та завданням дослідження.

Пропозиції автора, зокрема, щодо встановлення єдиного розуміння систематичного спостереження, аналізу та оцінювання фінансових операцій з метою виявлення потенційних ризиків або порушень, що реалізуються шляхом фінансового контролю та фінансового моніторингу, а також низка рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання, спрямованого на запобігання корупційним правопорушенням, зокрема через підвищення прозорості фінансових операцій, посилення контролю за діяльністю посадових осіб та впровадження сучасних механізмів електронного урядування, мають не лише теоретичну, але й практичну значущість.

Отже, дисертація вирізняється науковою цілісністю, внутрішньою логікою побудови, методологічною завершеністю та вагомою доказовою базою, що забезпечують належний рівень наукової обґрунтованості поданих у ній положень.

Структура та обсяг дисертації логічно відповідають меті, завданням та предмету дослідження. Робота складається з анотації українською та англійською

мовами, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що охоплюють 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 244 сторінки, з яких 179 сторінок – основний текст.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Рівень виконання поставленого наукового завдання свідчить про високий ступінь підготовленості здобувача, його глибоке розуміння суті наукової проблематики та володіння сучасною методологією наукової діяльності. Дисертант виявив здатність чітко формулювати мету, визначати предмет та об'єкт дослідження, логічно визначати завдання та послідовно реалізовувати його у межах кожного структурного розділу дисертаційного дослідження.

Застосування світоглядних, загальнонаукових та спеціально-наукових методів пізнання здійснено коректно та обґрунтовано. Зокрема, ефективно використано індукцію та дедукцію, аналіз і синтез, діалектичний підхід, які дозволили шляхом переходу від загального до конкретного визначити напрямок наукового пізнання та розглядати проблему у єдності її соціального змісту та юридичної форми. Це забезпечило комплексний і системний аналіз адміністративно-правових засад протидії корупції у фінансовій сфері (усі розділи дослідження). Логіко-семантичний та історичний методи сприяли уточненню понятійного апарату, аналізу стану наукових розробок і формуванню методологічної бази дослідження адміністративно-правового забезпечення протидії корупції у фінансовій сфері (підрозділ 1.1). Системно-структурний та порівняльно-правовий методи були використані для аналізу правового регулювання протидії корупції у фінансовій сфері, дослідження законодавства щодо адміністративної та фінансової відповідальності за корупційні правопорушення, а також для характеристики діяльності органів, відповідальних за протидію корупції у цій сфері (підрозділи 2.1., 2.2., 2.3.). Соціологічний та статистичний методи дозволили узагальнити юридичну практику та проаналізувати емпіричну інформацію, що стосується тематики дисертації

(розділи 2, 3). Формально-юридичний метод застосовувався для дослідження змісту правових норм, що регулюють діяльність органів, уповноважених протидіяти корупції у фінансовій сфері (підрозділ 2.1.), а також для формування уявлення про забезпечення фінансової безпеки як елемента економічної безпеки у контексті протидії корупції (підрозділ 3.1.). Системно-функціональний метод використовувався для аналізу досвіду зарубіжних країн у сфері протидії корупції у фінансовій сфері (підрозділ 3.2). Крім того, догматичний метод був застосований для розробки пропозицій щодо вдосконалення законодавства України, яке регулює основи протидії корупції у фінансовій сфері (підрозділ 3.3).

Робота демонструє вміння здобувача критично аналізувати наукову літературу, міжнародні та вітчизняні правові акти, самостійно узагальнювати результати, робити аргументовані висновки і формулювати практичні рекомендації, що є ознакою високої дослідницької культури.

Отже, дисертаційне дослідження Є. В. Петруняка свідчить про належне оволодіння здобувачем методологією наукового пізнання, здатність здійснювати самостійне дослідження на сучасному теоретичному та прикладному рівні, що відповідає вимогам до такого рівня кваліфікаційних робіт.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації у практиці. Теоретичне та практичне значення дисертаційного дослідження Є. В. Петруняка полягає не тільки в актуальності обраної теми, але й в широких можливостях використання матеріалів дисертації у правотворчій, правозастосовній, науково-дослідній сферах, у навчальному процесі. Отримані в ході роботи положення, узагальнення і висновки можуть бути використані: у науково-дослідній діяльності – як базис для подальшого вивчення проблематики, пов'язаної із запобіганням корупції у ключових фінансових секторах, таких як бюджетна та банківська системи, а також у процесах публічних закупівель, зокрема в оборонній сфері; у правотворчій діяльності – для вдосконалення окремих положень законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів,

спрямованих на забезпечення ефективної протидії корупції у фінансовій сфері, а також для впровадження правових засад, що стосуються фінансового контролю та забезпечення фінансової безпеки держави; правозастосовній діяльності – у процесі практичної діяльності уповноважених органів для забезпечення реалізації та дотримання норм фінансового контролю і вирішення важливих питань, що стосуються запобігання корупції в фінансовій сфері, через планомірну роботу органів, які уповноважені на неї, та безкомпромісне притягнення до відповідальності усіх осіб, які вчинили корупційні правопорушення у відповідності з чинним законодавством; в освітньому процесі – як навчально-методичний ресурс для дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративне судочинство», «Фінансове право», «Антикорупційна діяльність» для студентів спеціальності 081 Право, а також для розробки навчальних і робочих програм, підготовки планів семінарських занять, практичних завдань та питань для контролю академічної успішності студентів зазначеної спеціальності. Підтвердженням актуальності дослідження є акти впровадження результатів дисертації вже застосовані у навчальному процесі.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час аналізу рецензованої дисертації та опублікованих праць Є. В. Петруняка фактів порушення академічної доброчесності (плагіату, фальсифікацій тощо) не виявлено. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень і відомостей; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності; використані методики дослідження та джерела інформації містять відповідні посилання. Дисертація є завершеною, самостійно виконаною роботою, що має вагоме теоретичне і прикладне значення.

Дискусійні аспекти дисертаційного дослідження. Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Євгена Васильовича Петруняка, необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових

досліджень або дискусії під час публічного захисту:

По-перше, у дисертації автор зазначає, що у контексті протидії корупції у фінансовій сфері доречно забезпечити виконання таких заходів як: розробка спеціальних методик оцінки шкоди, завданої корупцією у фінансовій сфері; посилення санкцій за повторні правопорушення та створення реєстрів осіб, притягнутих до відповідальності за корупцію; а також запровадження навчальних програм для представників фінансових установ з метою підвищення їх обізнаності щодо антикорупційного законодавства. У цьому контексті варто було б додатково обґрунтувати на кого має покладатись виконання цих заходів.

По-друге, погоджуючись з тим, що правоохоронні органи повинні займати ключове місце у питаннях боротьби з корупцією і, по суті, забезпечити імунітет держави від злочинності, і тим, що корумповані правоохоронні органи не в змозі ефективно протидіяти тим явищам і процесам, які реально загрожують безпеці особистості, суспільства і держави. Хотілося б отримати розлогіший коментар стосовно того, що автор вкладає в поняття оцінки корупційних ризиків у діяльності правоохоронних органів.

По-третє, з огляду на досвід окремих зарубіжних держав та світові тенденції діяльності міжнародних організацій, що протидіють корупції, автор звертає увагу на те, що незважаючи на значний прогрес у створенні антикорупційної інфраструктури, існують певні проблеми, які перешкоджають ефективній боротьбі з корупцією. У цьому контексті викликає інтерес, які доцільні кроки варто здійснити в Україні, аби запобігти таким явищам, як політичний тиск, недостатнє фінансування антикорупційних органів та складність судового процесу, на які вказує автор.

Однак, визначені зауваження не позначаються на теоретичному і практичному значенні одержаних результатів, високому науковому рівні дисертації, її комплексності, самостійності, науковій новизні та обґрунтованих висновках. Вказані зауваження викликані дискусійним характером порушених автором проблем і можуть бути висвітлені ним у подальших дослідженнях.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю та достовірністю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих здобувачем наукових працях, відповідає встановленим вимогам. Вона містить нові науково-обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення.

Виходячи з викладеного вище, можна стверджувати, що вказана дисертація відповідає вимогам, сформульованим у п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. Вона містить нові науково-обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення.

Тому вважаю, що автор дослідження – Євген Васильович Петруняк за підсумками позитивного публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеню доктор філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент –

доктор юридичних наук, професор,

завідувач відділу науково-правових експертиз

та законопроектних робіт

Науково-дослідного інституту публічного права

Ксенія КУРКОВА

